

Vergaderjaar 2016–2017

32 043

Toekomst pensioenstelsel

K

VERSLAG VAN EEN SCHRIFTELIJK OVERLEG

Vastgesteld 3 maart 2017

De vaste commissies voor Financiën¹ en Sociale Zaken en Werkgelegenheid² hebben kennisgenomen van de brief van de Minister van Financiën van 22 december 2016 met de antwoorden op de door de commissies gestelde vragen³ naar aanleiding van de Nederlandse reactie op de online consultatie over de ontwikkeling van een Europees raamwerk voor persoonlijke pensioenproducten⁴.

Naar aanleiding daarvan is op 3 februari 2017 aan de Minister een brief gestuurd.

De Minister heeft op 2 maart 2017 gereageerd.

De commissies brengen bijgaand verslag uit van het gevoerde schriftelijk overleg.

De griffier voor dit verslag,
Van Dooren

¹ Samenstelling **Financiën**:

Ten Hoeve (OSF), Knip (VVD), Backer (D66), Ester (CU), De Grave (VVD) (*voorzitter*), Hoekstra (CDA) (*vice-voorzitter*), Postema (PvdA), Sent (PvdA), Van Strien (PVV), Vos (GL), Kok (PVV), Bruijn (VVD), Van Apeldoorn (SP), Dercksen (PVV), Van Kesteren (CDA), Knapen (CDA), Köhler (SP), Prast (D66), Van Rij (CDA), Rinnooy Kan (D66), Van Rooijen (50PLUS), Schalk (SGP), Teunissen (PvdD), Van de Ven (VVD), vac. (PvdA), Overbeek (SP)

² Samenstelling Sociale Zaken en **Werkgelegenheid**:

Nagel (50PLUS), Ten Hoeve (OSF), Ester (CU) (*vice-voorzitter*), De Grave (VVD), Hoekstra (CDA), Postema (PvdA), Sent (PvdA), Kok (PVV), Kops (PVV), Dercksen (PVV), Don (SP), Bruijn (VVD), Van Kesteren (CDA), Krikke (VVD), Lintmeijer (GL), Meijer (SP), Nooren (PvdA), Oomen-Ruijten (CDA), Prast (D66), Rinnooy Kan (D66) (*voorzitter*), Rombouts (CDA), Schalk (SGP), Schnabel (D66), Teunissen (PvdD), Van de Ven (VVD), vac. (PvdA), Köhler (SP)

³ Verslag schriftelijk overleg; Kamerstukken I 2016/17, 32 043, J.

⁴ Kamerstukken I 2016/17, 32 043, H en bijlage.

BRIEF VAN DE VOorzITTERS VAN DE VASTE COMMISSIES VOOR FINANCIËN EN VOOR SOCIALE ZAKEN EN WERKGELEGENHEID

Aan de Minister van Financiën

Den Haag, 3 februari 2017

De vaste commissies voor Financiën (FIN) en Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW) hebben met belangstelling kennisgenomen van uw brief van 22 december 2016 met de antwoorden op de door de commissie gestelde vragen⁵ naar aanleiding van de Nederlandse reactie op de online consultatie over de ontwikkeling van een Europees raamwerk voor persoonlijke pensioenproducten⁶. De leden van de fractie van D66 leggen u nog graag enkele aanvullende vragen voor. De leden van de fracties van VVD en ChristenUnie sluiten zich bij deze vragen aan.

In de brief wordt verwezen naar de hoogte van de vervangingsratio in Nederland en naar de lage armoede onder ouderen. Beide hebben betrekking op een groep die reeds met pensioen is en niet meer hoeft te sparen. De discussie gaat echter over toekomstige gepensioneerden. Klopt het dat die naar verwachting veel minder vermogend zullen zijn en ook een lagere vervangingsratio zullen hebben, zowel vanwege de lagere premies en de lage nominale dekkingsgraad, als door de groeiende groep zzp'ers die veel minder pensioen opbouwt?

In reactie op de vraag van de commissie naar de effectiviteit van het vergroten van pensioenbewustzijn in termen van pensioensparen, wordt als effect het zich verdiepen in pensioen (of het voornemen daartoe) genoemd. Wordt hiermee verondersteld dat meer pensioenbewustzijn leidt tot ander gedrag in termen van pensioensparen? Zo ja, waarop is dat gebaseerd?

U noemt in uw brief expliciet www.mijnpensioenoverzicht.nl als informatiebron en 50-plussers als doelgroep van het platform Wijzer in geldzaken. Dat suggereert dat de aanpak zich vooral richt op mensen in loondienst die de pensioenleeftijd naderen. Zien de leden van deze fracties dit goed? Zij vernemen tot slot graag of er ook specifieke acties zijn, gericht op risicogroepen, waaronder zzp'ers.

De leden van de vaste commissies voor Financiën en Sociale Zaken en Werkgelegenheid zien uw reactie met belangstelling tegemoet; zij ontvangen de antwoorden bij voorkeur binnen vier weken.

Voorzitter van de vaste commissie voor Financiën,
F.H.G. de Grave

Voorzitter van de vaste commissie voor Sociale Zaken en Werkgelegenheid,
A.H.G. Rinnooy Kan

---

⁵ Verslag schriftelijk overleg; Kamerstukken I 2016/17, 32 043, J.

⁶ Kamerstukken I 2016/17, 32 043, H en bijlage.

BRIEF VAN DE MINISTER VAN FINANCIËN

Aan de Voorzitter van de Eerste Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 2 maart 2017

De vaste leden van de Eerste Kamercommissie voor Financiën en de Eerste Kamercommissie voor Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW) hebben op 3 februari jl. enkele additionele vragen gesteld naar aanleiding van de beantwoording van eerdere vragen van deze leden over de consultatie persoonlijke pensioenproducten⁷. Deze additionele vragen gaan over de inkomenspositie van werkenden, onder wie zelfstandigen en de effectiviteit en specifieke acties van het platform «Wijzer in Geldzaken». Middels deze brief zal ik, mede namens de Staatssecretaris van SZW, op deze punten ingaan.

Zoals in de Perspectiefnota over de toekomst van het pensioenstelsel uiteen is gezet⁸, vindt het kabinet het van belang dat alle werkenden in Nederland een toereikend pensioen kunnen opbouwen, zodat een grote teruggang in inkomen wordt voorkomen. Om het stelsel ook voor de toekomst houdbaar te maken, mede met het oog op de stijging van de levensverwachting, zijn er door dit kabinet reeds enkele aanpassingen doorgevoerd. Het kabinet is van mening dat het ook na deze aanpassingen, voor alle Nederlanders, dus ook voor toekomstige gepensioneerden waar uw Kamer naar vraagt, mogelijk is een goed pensioen op te bouwen. Uit recent onderzoek komt ook naar voren dat Nederlandse huishoudens, gemiddeld genomen, een goede oudedagsvoorziening opbouwen door de combinatie van verplichte pensioenbesparingen in de tweede pijler, maar ook door vrije besparingen en het eigenwoningbezit⁹. Voor een groot deel van de inkomensgroepen blijft de AOW daarbij het belangrijkste inkomensbestanddeel. Ten aanzien van de aanvullende pensioenopbouw bestaat er een grote mate van heterogeniteit. Dit geldt zeker ook voor zelfstandigen, die, indien al deze inkomensbronnen worden meegenomen, uitkomen op een vergelijkbare mediane vervangingsratio als werknemers, maar wel met een grotere spreiding rond de mediaan. Het kabinet heeft oog voor deze en andere mogelijk kwetsbare groepen. In de bijlage bij de perspectiefnota zijn verschillende oplossingsrichtingen geschetst die in de uitwerking van een nieuw pensioenstelsel aan bod kunnen komen om deze groepen beter te bedienen.

De Eerste Kamer vraagt in haar brief eveneens om een nadere toelichting over het stimuleren van het pensioenbewustzijn, specifiek in relatie tot zelfstandigen. Het publieke platform Wijzer in Geldzaken beoogt zowel jongeren als ouderen te benaderen, ongeacht of zij als werknemer of als zelfstandige actief zijn. De website van Wijzer in Geldzaken, die ruim 3,5 miljoen keer werd bezocht in 2016, bevat laagdrempelige informatie en *tools* over pensioen, onder andere gericht op zelfstandigen. Daarnaast heeft de Pensioen3daagse tot doel om mensen aan te zetten tot actie ten aanzien van hun oudedagsvoorziening. De Pensioen3daagse richt zich daarbij specifiek op ouderen tussen de 50 en 67, aangezien bij deze groep de meeste vragen leven ten aanzien van pensioen. Zoals ik ook schreef in mijn vorige brief ondernam in 2016 54% van de doelgroep actie naar aanleiding van de aandacht voor het thema pensioen rondom de Pensioen3daagse. Een beter gedragswetenschappelijk inzicht in effectieve

⁷ Zie brief aan de Eerste Kamer na vragen over consultatie persoonlijke pensioenproducten verzonden op 22 december 2016.

⁸ Kamerstukken II vergaderjaar 2015/16, 32 043, nr. 337 (zie ook bijlage 1 voor nadere toelichting).

⁹ M. Knoef, J. Rhuggenaath, J. Been, K. Caminada en K. Goudswaard, De toereikendheid van pensioenopbouw na de crisis en pensioenhervormingen (nog te verschijnen).

communicatie om wenselijk financieel gedrag te stimuleren is hierbij ook van belang. Wijzer in geldzaken is zodoende nauw betrokken bij wetenschappelijk onderzoek op dit vlak. Het kabinet erkent dat het pensioenbewustzijn verder gestimuleerd kan worden. Daarbij wordt door Wijzer in Geldzaken ook ingezet op financiële educatie in het onderwijs om het bewustzijn ook bij toekomstige groepen te vergroten. Bij verdere stappen naar een nieuw pensioenstelsel zal ook het punt van effectieve en passende communicatie nader worden gezien.

De Minister van Financiën,
J.R.V.A. Dijsselbloem